

Istem betaelt by den Commiss Depnaert voor de pionssien vā Amont
rien ghesonden arde voorspde Biedē. ————— y^m. vi. c. r. poñ. vi. b. t.

v^e. Comma. lxv^m. ul. liij^{xx}. vi. poñ. vij. sc. tour.

Andere betalinghe ghedaē / nopende de deputa-
tie en vacatien van gedeputeerde Geden/vā Goden en Postkions
ghemployeert gheweest hebbende tot diensten vanden Lande.

Etaelt den Heere van Louendeghem Commiss etc. van vacatien vā
den ghedeputeerden Commissarissen/van monstertinghen ende con-
duictē van Sendarinieren. ————— iij^m. liij. poñ. tour.

Istem betaelt by den Commiss Euerwijn van ghelycke vacatien.
————— iij^m. c. lix. poñ. t.

Istem noch betaelt by den voorn. Heere van Louendighen van messa-
giers ende courriers. ————— y^m. gc. poñ. tour.

Istem noch by den voorspden Commiss Euerwijn van ghelycke So-
den en courriers. ————— c. xix. poñ. tour.

Istem betaelt by den Commiss Depnaert van ghelycke vacatien van
Commissarissen, midtsghaders van Goden ende courriers. ————— xij. lxx. pō. xvi. sc. t.

v^e. Comma. lx^m. vij. liij. poñ. xvi. sc. tour.

Comma totale vander betalinghe/ghedaen sinder den
rijzen. Julij/ lxxxvij. totten vijden Junij. 79.
Bedraecht/vij. xxiij^m. v. c. lxxij. poñ. xvii. sc. vi. b. tour.

Generale. Somme van beide de staten/ vande betalinge sinder den
vijden Augustus/77. totten vijden Junij 79. bedraecht.
————— c. lxxij. xij^m. lviij. p. liij. sc. liij. b. tour.

Sou' egene voorschrē/ is te noterē/ hoe dat de gearummeerde Wa-
len/ ghemuadeert hebbende de Stede van Meeren/ sinder den eersten
Octobris 1578. tot en merden vi. Junij 1579. by brantschap heubē vande
de Surzen vanden Ghensche quartiere allee ne ber dan.

————— iij. c. m. po. tour.

De

Religion-vrede:

Gheacordeert ende gepubliceert
binnen Antwerpen den xij^m
Junij/ M. D. lxxix.

T' ANTWERPEN,
By Christoffel Plantijn / Drucker
der Con. Haerkeyst.
M. D. LXXIX.

Alsoomen wel hadde verhoept/
dat deur middele vande Paci-
ficatie van Ghendt / ende de
Onien vande Prouincien daer
naer ghevolgt / alle de lanck-
duerighe troublen / misverstan-
den / rweedrachten ende diffi-
dentien in dese Nederlanden souden hebben ghe-
celseert / ende dooz middelen van alsulcken accooz-
de ende ouerdrach de ghemeyne ruste ende vrede
(oock in respecte vande Religie) souden onderhou-
den hebben gheweest / om alsoo enddrachtelijck
ende eensamenlijck dese landen / ende befundere
de stadt van Antwerpen te brenghen in heuren
ouden fleure van negociatie / handelinghe van
coopmanschappen / manufacturen / zeevaert / disci-
pline militaire / ende andere goede deuchdelijcke
policien (daer inne sy eertijden meer dan eenige an-
dere prouincien is geweest) nochtans wantme be-
uonden heeft dat de voorsz. Pacificatie van Ghent
ierst dooz erpres toedoen vande Spaengnaerden
vbanden van dese landen ende heure aenhanghe-
ren / ende daer naer oock dooz oorzlaecken van dien
by eenighe gheb:oken gheweest / waer dooze de diffi-
dencie ende wantrouwe tusschen die vande Ca-
tholijcke Roomsche en ghereformeerde religie met
eenighe andere begoft wederom te rijfene ende op
te staene / ende in sommighe steden ende vleecken
vande ghevnieerde prouincien soo te vermeerde-
ren / dat apparentelijck ende onghetwijffelt daer
deure gheschepen waerf op te staene groote verbit-
teringe / diuisie / ende meerdere scandalen / die nae-

maels sonder groot bloedt te vergieten niet en soude zijn remediebel/ Soo hadde / omme al tselue te verhoeden / ende de voorl. tweedzachten / diuisten / diffidentien ende wantrouwen wre wegen te nemene / ende alle bloetstoztinge te verhoeden / sijne Hoocheyt ende Excellencie by aduuisse vanden Rade van Staten neffens heur wesende / doen concipieren sekere Ordonnancien inhoudende diuersche poincten dienende totten Religionvrede ende onderhoudt vande policie.

Alle welcke poincten alsoo gheaduiscert ende ghesloten / oock by brieuen van synder Hoocheyt vanden ruij^{en} Julij lesleden / zijn ghesonden aen alle ghevnierde Prouincien / om op die admussie ende onderhoudt van dien te hebben heur aduoy ende consent.

Ende dien volghende zijn de selue poincten ende articlen van Religionvrede oock ghesonden aende werhouders deser stadt van Antwerpen: de welcke / om daer inne pertinentelijck te besongnieren / ghelijckmen in alfulcke ghewichtighe saken behoort ende schuldich is te doene / hebben tot dien eynde doen vergaderen alle de leden der seluer stadt / ende den seluen ghecommunicert de voorl. brieuen ende inentie / nitsgaders ghesdaen lecture ende visie vande voorl. articlen van Religionvrede / ende is nae rijpe ende langhe deliberatie daer op oock ghehadt d'aduys vande Colonnellen / Dekens vande gulden / ende Capiteynen deser stadt epytelijck gheresolueert ende ghesloten / datmen binnen deser stadt soude publicieren

liceren de voorl. Religionvrede / en den selue wel strictelijck onderhouden / welcken achtervolghende wordet van Heeren ende de Stadt wregghen beuolen ende gheordonneert / dat eenpeghelijck van de inghesetene deser stadt hun voortane reguleren sal volghende de voorl. Religionvrede op den voet ende vueghen na bescreuen.

Jerst alsoo egheen religie met ghewelt oft wapenen en can oft en mach onderhouden noch ingedruckt worden / maer dat de selue als een sunderlinge gawe van Godt almachtich moet verwacht worden / ende dat het betaemt dat alle Christelijcke menschen van wat religie die zijn / onderlinghe leuen eendzachtelijck en pepelijck / hun regulerende nae de loffelijcke politicque ordonnance van heure Ouereyht / Soo ist goet gheuonden dat die vande voorl. Catholijcke Roomsche / ende gheresformeerde religie / nitsgaders die vande Confessie van Aulseboezch / elck inde sijne vry en branck selen moghen bliuen / soo sy voor Godt tot salicheyt van heurder sielen sullen willen ende in meyninghen zijn / naer elcks verstant ten vuytersten daghe te verantwoorden.

Item dat ter saecken vande diuersiteyt vande voorl. religien / den den anderen niet en sal mogen stoozen / hinderen noch letsel doen in sijne ceremonien / predicatien / scholen / oft andere exercitie ende oeffeninge / oft andersins per attentieren / tzy binnen oft buyten de ghewoonlijcke oft gededigneerde plaetsen van heurder religie / in egheenderhande manieren / maer eenpeghelijck int sijne met

ruste ende vrede te laten/ ende oock alle heure goe-
den te laten besitten/behouden ende ghebruycken/
emmers soo langhe ende ter tijt/ dat met aduise
vande Staten generael / oft ten minsten met een
Nationnel consilium (eenenpeghelijcken vze-
lijck ghehoort) anders deshaluen ghesloten ende
ghetermineert zal wesen / op pene van exemplae-
lijck gestraft te worden aen lijf ende goet/ als per-
turbateurs vade gemeyne ruste/ sonder verdrach.

Ende omme binnen middelen tijde goede poli-
ticque orde te stellen onder bequame ende lyde-
lijcke conditie diende tot verkeerheyt ende ruste
van een pegelijck/ Is geordonneert dat elck vade
voorz. religien meiten kercken die sy tegenwoor-
delijck zijn besittende/ hem sal te vreden houden/
Ten waere dat de kerck der twee/te wetene vade
geresormeerde religie en vade Aufborzgsche confes-
sie respectiue te cleyn vielden/dat alsdan byde Ma-
gistraten deser stadt hielicden sal bewesen ende
ghedeligneert worden eenighe andere kercken oft
plaetsen toe hinnen gerieue/ en sulle aldaer open-
baerlijck en liberlijck exerceren heure religien: En
nosende de begraeffenissen/ sullen de Suppoken
van elcke religie daertoe ghebruycken de kercken
ende kerckhousen daer zy hunne religie exerceren/
ende dat elck volghende hunne ceremonien / be-
haluen soo verre deur cleynicheyt/distantie/ noot/
oft andersins yemant vande voorsz. religien be-
gheerden te ghebruycken d'een des anders kerck-
hof/ dat sy respectiue t'selue selen moghen doen/
nocht als sonder eenige vermaninge daer te doene/
oft te singen oft ander ceremonien te gebuycken.
Ende

Ende omme te schouwen de inconuenient
meest deur petulantie en broodzonckenschap ghe-
schieden by eerlose/seditieuse ende twisfighe ghee-
sten/ anders niet sueckende dan alle goede ordon-
nantien onder de voete te brenghen/ Is gheordon-
neert dat elck hem absteineere ende verdraghe te
comen oft hem te binden ter plaetsen daer men an-
dere religie dan de sijne / is exercerende/ Ten wae-
re hy hem reguleerde naerde ghewoonste ende ex-
ercitie van alsulcke kercken oft tempelen daer hy
hem inne bindt/ op pene als vooren.

Inghelijcks om alle irritatien/bitterheden en-
de quectien te schouwen ende te cohiberen/de licen-
tien die deur eenighe worden voorszghestelt con-
trarie diuersche gheboden te meer reysen ghedaen
ende gepubliceert : Soo verbiedt men te maccken/
singhen / printen/ vercoopen oft int openbaere te
brenghen eenighe schampere afdraghende oft in-
iurieuse liedekens/balladen/ refereneyen/pasquils
len/ gheschryften / figuren oft schilderijen daer-
doore d'een oft d'andere religie/ oft oock yemant
int particulier ende generael soude worden ghe-
dissameert ende gheschandaliseert / op pene ende
coorrectie als vooren.

Doorts dat die vande voorsz. religien ghehou-
den sullen zijn heure Predicanten ende Spinkers
te presenteren in persoone aende Schoutet en den
Wethouders deser stadt/ om sijnen name opghe-
teekent zijnde met voorgaende deliberatie byden
voorsz. Schoutet ende Wethouders geadmittleert
ende ontfangen te wordene / ende daerna te doe-
ne eedt

ne eedt van getrouwicheyt ende onderdanicheyt
in alle politicque saecken/ sonder anderlings oft
voorzder te blaspieren oft te doene eenighe acte van
iurisdictione oft hun nopende d'authoriteyt vande
Magistraet te moghen moepen directelijck oft in-
directelijck / in wat manieren t selue soude mo-
ghen wesen.

Verbiedende de voorz. Predicanten ende Mini-
sters inder manieren als voorz. ghepresenteert ende
gheadmitteert zijnde, ende allen anderen int open-
baer oft int heymelijck te spreken oft preken / oft
anderlings te gebuycken proposten oft woorden
dienende tot tweedracht / oproer ende seditie / maer
hen te leeren / instrueren ende spreken tot ruste / lief-
de ende eendrachticheyt vande gheineynthe.

Dat niemant en sal moghen draghen eenighe
mercken oft teecken daer door zy elck anderen
souden iriteren oft verwecken tot diuisie / twee-
dacht ende queste.

Dat de Supposten van elck der voorz. religien
by prouisen ende tot dat daer naerder oft an-
derlings byde gheuicende prouincien in sal we-
sen versien / sullen moghen houwelijck contracte-
ren elck opden voet van sijne religie: ende sullē de
kinderen alsoo gheproceereert staen tot successie/
oock op goeden verstoruen achter persoonen van
een ander religie.

Ende om ouer al te houden equaliteyt / soo en
sal ter oorzaken vande diuersiteyt vande voorz.
religien

religien eghen regard ghenomen worden int ont-
fanghen van eenighe scholiers / siecken oft armen
in eenighe Scholen / Gasthysen / Godshysen/
Hospitelen oft Dieckhysen: Dat oock alle ael-
moellen ende gratien vanden goeden lieden sullen
vergaderet / ghecolligiert ende gedistribueert wor-
den nae den voet alreede daer inne ghenomen / en-
de teghenwoordich daer inne ghebruyckt.

Item dat eenpghelijcke sal ghehouden zijn
t onderhouden de gheuozelijcke veskelijcke da-
ghen hier nae ghespecificiert / te weten den Son-
dach Kerstdach / Apostel dagen / Onser lieuer vrou-
wen bootschep / Yemelwaert ende Lichtmissen en
sullen opde selue daghen niet moghen openbaer-
lijck wercken / bezonigueren / vercoope / noch wine-
kels op doen.

Dat oock op alsulcke dagen / als van outs ver-
boden is vleesch te vercoopen ende te eten / alle
vleeschhysen sullen ghesloten bliuen / ende sal hem
elck draghen politicquelijck / nae d'ordonnancie
deser stadt.

Voorts dat int confereren van eenighe officien
Magistraten / ende andere politicque lasten eghen
regard en sal ghenomen worden op eenighe reli-
gien: maer men sal eenpghelijck ghequalificeert
daer toe wemē / kiesen ende doen bedienen alsul-
cke officie daer toe hy sal bequaem ghevonden
worden: dies sal alsulcke genomineerde ende ghe-
rosene schuldich zijn te doen den eedt van oudts
tot sijnen dienste staende / ende daer en bouē swe-
ren

ten wel solemnelijck t'onderhouden desen Kelt-
front vrede / sonder andere ceremonien daer toe
te ghebruycken. Ende soo verre in eenighe eeden-
t' van Magistraten oft andere publicque dien-
sten ende officien eenighe clausulen begrepen zijn/
astringerende tot obseruantie oft conseruatie van
eenighe sekere religie / sullen de selue ghecommitteert
worden.

Sal voorts eenpeghelijck gehouden zijn d' O-
uerheyt ende Magistraet van deser stadt alle he-
hoorlijcke reuerentie ende obediencie te draghen/
de selue allestins te assisteren int vanghen ende
straffen van alderhande opzoerighe / seditieuse / en-
de sinderlinghe vande ouertreders van deser O-
donnancie.

Ende oft ghevielen d'welck God verhoede) dat
ter penant waere die contrarie van deser Odon-
nancie dede / oft der seluer int gheheele oft deele
teghen quame / oft penanden eenighe stoornisse/
quellinghe oft sehandale aen dede / soo is gheoz-
donneert van wegghen als vooz / datmen van ston-
den aene sal procederen tot apprehensie vanden
ouertredere naer ouder ghewoonte : Ende op dat
d'examinatie ende informatie sonder achterden-
ken ofte wantrouwe gheschiede / soo selen die van
de vooz. religie respectiue moghen committeren
twee notabile verstandighe mannen / liefhebbers
vande ghemeene ruste / om in hennen presencie
de vooz. Informatie byde heere ende byde Weth
ghenomen te worden : om t selue ghedaen voozts
ghepro-

gheprocedeert ende gheozdonneert te worden naer
behooren.

Onder stontd gheschreuen:

Dele Odonnancie inde Raedtramere der
Wethouderen der stadt van Antwerpen ge-
lesen zijnde / is by den seluen gheozdonneert
datmen die sal publiceren. Actum xij. Junij/
anno r^o. lxxxv.

me presente

Martiny.

Poincten ende articklen
by sijn Hoocheyt / ende by sijn
Excel^{te} / ende by die leden der
stadt van Antwerpen gesloten /
tot ghemeyn weluaren ende
ruste der seluer stadt.

Ghepubliceert den XII. dach Iunij,
M. D. LXXIX.

T ANTWERPEN,
By Christoffel Plantijn / Drucker
der Con. Vastheylt,
M. D. LXXIX.

